

Handläggare:
Cecilia Rivard
08 508 18 048

Till
Farsta stadsdelsnämnd
2014-04-15

Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019

Svar på remiss från kommunstyrelsen

Förslag till beslut

Stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen av förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019.

Steinunn Á Hákansson
stadsdelsdirektör

Pär Dahlqvist
avdelningschef

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsnämnden har utarbetat ett förslag till kemikalieplan som formulerar en vision om ett giftfritt Stockholm 2030. I planen presenteras 43 åtgärder som ska leda arbetet mot en giftfri stad. Prioriterat område är barns och ungas vardag.

Arbetet kräver spetskompetens och därför föreslås ett Kemikaliecentrum vid miljöförvaltningen, med uppdrag att stödja bolag och förvaltningar i kemikaliearbetet.

Förvaltningen anser att kemikalieplanen är väl genomarbetad och att många bra åtgärder föreslås. Ett Kemikaliecentrum är ett mycket bra förslag. Stöd och kompetensutveckling för berörd personal, inte minst upphandlare, är nödvändigt.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för ekonomi, stadsmiljö och strategi.

Bakgrund

I samband med att kommunfullmäktige fattade beslut om miljöprogrammet i januari 2012 fick miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att ta fram en kemikalieplan för staden. Den plan som nu har utarbetats formulerar en vision om ett giftfritt Stockholm 2030 – kemikaliearbete i världsklass. Planen ska ge nämnder och bolagsstyrelser tydligare vägledning om vad miljöprogrammets delmål om giftfria varor och byggnader innebär. Syftet är att redogöra för vilka ämnen som ska väljas bort, varför, i vilka varor de förekommer och hur krav ska formuleras.

Arbetet med kemikalieplanen har utförts i samarbete med aktörer i och utanför staden och med miljöförvaltningarna i Göteborg, Malmö, Helsingborg och Västerås.

Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till Farsta stadsdelsnämnd för yttrande senast den 25 april.

Remissen i sammanfattning

Kemikalieplanen syftar till att förtydliga det målområde om giftfria varor och byggnader som finns i stadens miljöprogram. De mål i programmet som kemikalieplanen anknyter till är:

- 2.1 Innehållet av miljö- och hälsofarliga ämnen i upphandlade varor ska minska.
- 2.2 Utsläppen av miljö- och hälsofarliga ämnen från byggnader och anläggningar ska minska.
- 2.4 Spridningen av miljö- och hälsofarliga ämnen från hushåll, handel, byggande och andra aktörer i Stockholm ska minska.

Kemikalieplanen är i stor utsträckning en förlängning av miljöprogrammet. Uppföljningen av hur planen genomförs bör därför kopplas till uppföljningen av programmet. I samband med att ett nytt miljöprogram tas fram under 2014 föreslås att indikatorer som avspeglar genomförandet av kemikalieplanen tas med.

Åtgärderna som föreslås i kemikalieplanen kan sägas följa en strategi i fyra steg:

1. Identifiera: Ta reda på var de oönskade ämnena finns.
2. Substituera (ersätt): Byta ut oönskade ämnen mot mindre riskabelt alternativ.
3. Hantera: Ämnen som inte ersätts ska användas på ett säkert sätt.
4. Influera: Staden kan inte bara påverka sin egen kemikalieanvändning utan också ha inflytande på andras.

Planens inledande del pekar ut de kemiska ämnen och grupper av ämnen som ska undvikas genom att lista de egenskaper som är oönskade. I avsnittet Prioriterat område finns de åtgärder samlade som särskilt syftar till att skydda barn. Barns vardag är ett prioriterat område i kemikalieplanen.

Första kapitlet, *Stöd till implementering av kemikalieplanen*, beskriver genomförande, samarbete, samverkan och ansvar. Det är inte rimligt att alla verksamheter som hanterar frågor med koppling till kemikalier ska ha den kompetens som krävs. Det finns ett behov av en särskild funktion i staden med spetskompetens. Därför föreslås att ett Kemikaliecentrum inrättas vid miljöförvaltningen, med uppdrag att hjälpa förvaltningar och bolag med kemikaliearbetet.

I avsnittet *Information och dialog* beskrivs åtgärder för hur aktörer i Stockholm ska få den information de behöver för att undvika hälso- och miljöfarliga ämnen. En av åtgärderna är att ta fram en gemensam kommunikationsplan för stadens information om kemikalier.

Stadsdelsförvaltningarna bedriver kommunikation direkt med medborgarna och är huvudmän för de kommunala förskolorna. Eftersom kemikalieplanens arbete har ett fokus på barns vardag är stadsdelsförvaltningarna viktiga aktörer. Några viktiga målgrupper som redan nu har identifierats är förskolans personal och chefer. En riktad utbildning tas fram för dem.

Kemikalieplanens tredje avsnitt behandlar *upphandling*. Ett flertal åtgärder tas upp varav kompetensutveckling av upphandlare och annan berörd personal är ett område. Många upphandlingsansvariga har påtalat att de inte har tillräckliga

kunskaper i kemikaliefrågor för att formulera krav i upphandlingar. Kemikaliecentrum kan erbjuda kompetensutveckling inom området.

Kapitlet *Byggmaterial* beskriver kemikaliekrav på material vid byggande. Visionen är att inga ämnen som utgör risk för negativ påverkan på människa eller miljö ska användas. Här tas upp vilka krav som ställs på leverantörer och exploatörer vad gäller exempelvis kompetens och rutiner. Kemikaliekrav ska inkluderas i markanvisningsavtal och exploateringsavtal.

Avsnittet *Tillsyn och kontroll* handlar om att identifiera prioriterade tillsynsområden och hur tillsynen ska bedrivas. En åtgärd är att i tillsynen av förskolor och skolor kartlägga och informera om källor som kan medföra en oönskad kemikaliepåverkan.

I avsnittet *Stadens kemikaliehantering* konstateras att en stor del av stadens användning av kemiska produkter sker genom entreprenörer och staden saknar ofta information om vilka kemiska produkter som faktiskt används av entreprenörerna.

Servicenämnden föreslår att tillsammans med Kemikaliecentrum upphandla ett databaserat kemikalieregister som systemstöd för förvaltningar och bolag.

Stadens verksamheter och beställare av verksamheter som bedrivs genom entreprenad ska årligen, med start år 2017, redovisa användningen av utfasningsämnen och prioriterade riskminskningsämnen till Kemikaliecentrum.

Sista avsnittet behandlar *miljögiftsövervakning* som innebär kartläggning av tillståndet i miljön och hur det påverkas av mänskliga aktiviteter. Stadens miljögiftsövervakning har hittills nästan uteslutande handlat om ämnens påverkan på den yttre miljön. Människors närmaste livsmiljö – inomhusmiljön – är inte lika väl undersökt.

I ett första steg föreslås att stadens övervakning inriktas på inomhusmiljön i förskolor. Barn är generellt en prioriterad grupp i stadens kemikaliearbete. Förskolor är verksamheter som staden har ett särskilt ansvar för – ofta som verksamhetsutövare och fastighetsägare, och om inte annat så som tillsynsmyndighet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Kemikalieplanen är väl genomarbetad och det är många bra åtgärder som föreslås. Totalt innehåller planen 43 åtgärder som ska leda fram mot visionen en giftfri stad.

Det är svårt för stadens personal att ta sig an kemikalieområdet eftersom det är nödvändigt med specialistkunskaper. Inrättandet av ett Kemikaliecentrum som stöd för övriga förvaltningar och bolag är därför ett utmärkt förslag.

Förvaltningen delar synpunkten att det är särskilt viktigt att skydda barn och unga från farliga kemiska ämnen och att de därför ska prioriteras. Förslaget att satsa på särskild utbildning för förskolans personal är utmärkt.

Upphandlingar är ett viktigt redskap för att minska kemikalieanvändningen. Därför är utbildning önskvärd även för upphandlare, och samarbete mellan ett Kemikaliecentrum och upphandlande förvaltningar kommer att vara avgörande för korrekta kravspecifikationer och relevanta uppföljningar. De upphandlingar där kemikalier kan förekomma för förvaltningens del är parkentreprenader och städ- och hantverkstjänster.

Servicenämnden föreslås upphandla ett för staden gemensamt databaserat kemikalieregister. Förvaltningen tror att det kan bli ett gott stöd för förvaltningar och bolag när man ska ersätta utfasnings- och riskminskningsämnen och få bättre kontroll på kemikaliehanteringen. Detta förutsätter att systemet blir enkelt och användarvänligt.

Förvaltningen föreslår att stadsdelsnämnden överlämnar förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.

Bilaga

Miljö- och hälsoskyddsnämndens förslag till Stockholms stads kemikalieplan 2014–2019